

Інформація щодо участі установ НАН України у виконанні державних ювілейних заходів з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка

Важливим заходом Національної академії наук України в рамках всенародного відзначення 200-річчя від дня народження великого поета і художника Т. Г. Шевченка є здійснювані Інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України підготовка та видання академічної «Шевченківської енциклопедії» у 6 томах – унікального фундаментального дослідження, в якому вперше системно і всебічно висвітлюється біографія та світогляд Т. Г. Шевченка, аналізується вся його творча спадщина, об'єктивно оцінюються здобутки вітчизняного і світового шевченкознавства, велич Т. Г. Шевченка та резонанс його творчості у світовому культурному просторі.

Іншим, не менш важливим заходом НАН України в підготовці до зазначеного ювілею є підготовка та видання Повного зібрання творів Т. Г. Шевченка у 12 томах, в якому вперше повністю представлено і науково прокоментовано всю літературну і мистецьку спадщину великого поета і митця. Протягом 2001–2003 рр. Інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України підготовлено і видавництвом «Наукова думка» видано шість перших томів цього зібрання, що охоплюють літературну спадщину Т. Г. Шевченка. Тим самим видавництвом «Наукова думка» було видрукувано підготовлені Інститутом мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України 7–12-й томи, присвячені мистецькій спадщині Т. Г. Шевченка.

Том 7 містить твори образотворчого мистецтва (живопис і графіку) від початку мистецької діяльності Т. Г. Шевченка в ролі «козачка» у поміщика Енгельгардта до приїзду в Україну, а також його твори, виконані під час роботи в Археографічній комісії Університету Св. Володимира (1830–1843). У 8-му томі представлено мистецькі твори Т. Г. Шевченка 40-х років XIX ст. – період між закінченням Академії мистецтв та арештом і засланням Т. Г. Шевченка в Казахстан (1843–1847). До 9-го тому увійшли твори Т. Г. Шевченка від його арешту у квітні 1847 р. до 1850 р., а до 10-го тому – мистецькі твори, виконані Т. Г. Шевченком на засланні в Казахстані, тобто до звільнення із заслання (1850–1857). У завершальному щодо мистецької спадщини 11-му томі представлено мистецькі твори Т. Г. Шевченка, виконані ним після звільнення із заслання й до його смерті (1857–1861).

12-й том – науково-довідковий, підготовку якого до видання здійснював Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. До нього увійшла докладна інформація про всі літературні й мистецькі твори Т. Г. Шевченка,

представлені у 1–11-му томах. Крім того, до цього тому включено «Літопис життя і творчості Т. Г. Шевченка», підготовлений до друку відомим шевченкознавцем П. В. Журом.

Важливим заходом у підготовці до 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка, покладеним на НАН України, було розроблення і створення найсучаснішої інформаційної форми популяризації спадщини Кобзаря – науково-освітнього порталу, присвяченого Тарасу Шевченку. Значення цього проекту, його вплив на представлення інформації про постать Т. Г. Шевченка у світовому інформаційному просторі для України важко переоцінити, оскільки саме сучасні інформаційно-комунікаційні технології відкривають принципово нові можливості для суспільства у прилученні до скарбів світової культурної спадщини.

Розроблення порталу здійснювалося силами Національного центру «Мала академія наук України» за участю Інституту телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України, Інституту кібернетики ім. В. М. Глушкова НАН України та Інституту обдарованої дитини НАПН України. Портал містить найбільшу у світі базу знань про Т. Г. Шевченка щодо всіх аспектів його життя і творчості, мистецької та філософської спадщини, подій наукового і культурного життя, досліджень учених-шевченкознавців та роздумів відомих людей про роль Т. Г. Шевченка в історії та сучасному житті України і світу. У процесі розроблення порталу було застосовано новітні інформаційно-комунікаційні технології побудови онтолого-орієнтованих інформаційних систем і дистанційних методів навчання. Окремо слід підкреслити використані прогресивні методики роботи з обдарованими дітьми, спрямовані на розвиток їх творчих здібностей і навичок дослідницької роботи.

Уже в 2013 р. було створено віртуальні 3D-тури по 36 найвідоміших музеях України, Росії, Казахстану і Канади, сформовано першу чергу електронної бібліотеки творів Т. Г. Шевченка, яка містить понад 10 000 інформаційних документів і медіа-файлів, зокрема енциклопедію Шевченка (12 томів), видання різних авторів, у тому числі сучасників великого митця. Крім того, було здійснено першу чергу електронного каталогу творів мистецтва й виконано роботи зі створення цифрових копій ексклюзивних документів та електронних цифрових колекцій документів і творів, які відображають діяльність Т. Г. Шевченка (близько 50 000 творів, малюнків, картин тощо) і пов'язані з життям Великого Кобзаря, – його листів, публіцистичних творів, записок, малюнків і т. ін.

Реалізовано також мережні інструменти семантичного управління інформаційними ресурсами порталу з можливістю надання мережних

сервісів (доступу із забезпеченням керування до більш як 300 000 документів та мультимедійних файлів) і макет порталу на основі технології ВЕБ-СЕМАНТИК; спільно з Інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України сформовано тезаурус слів і фраз, які Т. Г. Шевченко використовував у своїй творчості (близько 20 000 одиниць), а спільно з Національним музеєм Тараса Шевченка створено першу редакцію 3D-панорами експозицій залів Національного музею Тараса Шевченка й організовано таксономічні структури з різних аспектів життя і творчості Т. Г. Шевченка. Розроблено електронні майданчики вивчення учнівською молоддю спадщини Т. Г. Шевченка та підтримки процесів дослідження його творчості.

Повна програма створення порталу охоплює понад 200 музеїв і розрахована на 5 років. Сьогодні у структурі порталу передбачено 25 розділів, з яких уже реалізовано електронні архіви рукописів, художніх картин і літературних творів Т. Г. Шевченка. Перелік розділів порталу «Тарас Шевченко»:

1. Документи про життя і творчість Т. Г. Шевченка.
2. Наукові біографії Т. Г. Шевченка.
3. Родовід Т. Г. Шевченка.
4. Місця перебування.
5. Опис рукописів Т. Г. Шевченка.
6. Художні твори.
7. Тексти творів.
8. Ілюстрації творів Т. Г. Шевченка.
9. Оцифровані першоджерела.
10. Мистецька спадщина.
11. Шевченко в образотворчому мистецтві.
12. Музична шевченкіана.
13. Аудіокниги.
14. Художні фільми про Т. Г. Шевченка.
15. Документальні фільми про Т. Г. Шевченка.
16. 3D-віртуальні музеї Т. Г. Шевченка.
17. Пам'ятники Т. Г. Шевченку.
18. Премії України імені Тараса Шевченка.
19. Шевченкознавці.
20. Шевченківська фотографія.
21. Шевченківська листівка.
22. Шевченківська медальєристика і нумізматики.
23. Шевченківська філателістика.
24. Шевченківська енциклопедія.

25. Посилання на інші сайти та матеріали.

Четвертим і, водночас, одним із найважливіших ювілейних заходів, у реалізації якого бере участь Національна академія наук України, є створення науково-дослідного й культурно-інформаційного центру «Шевченківський дім». Значущість цього проекту пов'язана з тим, що в Україні й досі не збудовано приміщення для надійного зберігання і належного використання як рукописів Т. Г. Шевченка, так і взагалі архівів класиків української літератури XVIII–XX ст. Зокрема, в унікальному архівному фонді Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України вже зібрано понад 110 тис. одиниць зберігання спадщини класиків української літератури, в тому числі й рукописів, малярських творів, документів і світлин Т. Г. Шевченка.

Спочатку розміщення науково-дослідного та культурно-інформаційного центру «Шевченківський дім» планувалося у спеціальних приміщеннях Національного культурно-мистецького та музейного комплексу «Мистецький арсенал». Проте через певні обставини реалізувати це завдання не вдалося. Тоді НАН України вийшла з пропозицією щодо альтернативного вирішення зазначеного питання – розміщення «Шевченківського дому» в центрі Києва, на вул. Хрещатик, 2, у Національному центрі ділового та культурного співробітництва «Український дім», збудованому в 1970 р. як музей В. І. Леніна. На думку фахівців НАН України, на цих експозиційних площах та у фондосховищах можна було б розмістити багатющу творчу спадщину Т. Г. Шевченка та інших провідних письменників. Відкриття такого центру створить сприятливі умови і для збереження, і для дослідження безцінних рукописів класиків української літератури, стане важливою подією в усьому загальнонаціональному культурному і науковому житті нашої країни, справді вагомим внеском у всенародне відзначення ювілею Кобзаря.

Серед інших завдань, визначених планами ювілейних заходів, у реалізації яких НАН України є співвиконавцем, слід відзначити започаткування гуманітарного проекту «Шевченківські читання», проведення Шевченківського міжнародного літературного конгресу, Всеукраїнського Шевченківського форуму «Свою Україну любіть!», створення Шевченківського культурного центру в Канівському міському будинку культури, видання іноземними мовами «Кобзаря», факсимільне видання збірок творів і листів Т. Г. Шевченка та багато інших заходів (*Бурбела В. А. Інформація щодо участі установ НАН України у виконанні державних ювілейних заходів з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка // Вісник НАН України. – 2014. – № 4. – С. 10–13*).